

**AYOLLAR TADBIRKORLIGINING
JAMIYATDAGI AHAMIYATI**

*Qanoatova Feruza Bobokulovna
Shahrisabz Davlat pedagogika instituti dotsenti*

**ЗНАЧЕНИЕ ЖЕНСКОГО
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ОБЩЕСТВЕ**

*Каноатова Феруза Бобокуловна
Доцент Шахрисабзского государственного педагогического
института*

**THE IMPORTANCE OF WOMEN'S
ENTREPRENEURSHIP IN SOCIETY**

*Kanoatova Feruza Bobokulovna
Associate Professor of Shahrisabz State Pedagogical Institute*

Tel: +998912118848

e-mail: fkanoatova@
yandex.ru

[https://orcid.org/0009-
0003-2396-4128](https://orcid.org/0009-0003-2396-4128)

Annotasiya: Ushbu maqolada O'zbekistondagi xotin-qizlar xususiy tadbirkorligining o'ziga xos tomonlari, ayollar ishbilarmonligi erkaklar tadbirkorligi bilan farq qiluvchi tomonlari, uni rivojlantirilishda hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlash siyosatini amalga oshirish mexanizmlari, ularni iqtisodiy, ijtimoiy faolligini oshirish, tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb qilish borasida nodavlat tashkilotlari, jumladan, mahalla, partiya va boshqa turli uyushmalarning olib borayotgan amaliy ishlari tadqiq qilingan.

Kalit so'zlar: biznes, ijtimoiy siyosat, hususiy tadbirkorlik, ijtimoiy –iqtisodiy faollik, davlat, nodavlat tashkilotlari, jamoat birlashmalari, kredit imtiyozlari, ayollar bandligi.

Аннотация: В данной статье исследуются специфические аспекты женского частного предпринимательства в Узбекистане, механизмы реализации государственной политики поддержки развития женского бизнеса, практическая работа неправительственных организаций, включая махалли (кварталы), партии и различные другие объединения, с целью повышения их экономической, социальной активности, широкого вовлечения в предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: политика, бизнес, частное предпринимательство, социально-экономическая деятельность, государство, неправительственные организации, общественные объединения, кредитные льготы, женская занятость.

Abstract: This article examines the specific aspects of women's private entrepreneurship in Uzbekistan, the mechanisms for implementing state policy to support the development of women's business, the practical work of non-governmental organizations, including neighborhoods, parties and various other associations, in order to increase their economic, social activity, and broad involvement in entrepreneurial activities.

Key words: politics, business, private entrepreneurship, socio-economic activity, state, non-governmental organizations, public associations, credit benefits, women's employment.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION). Hozirgi zamonda har qanday davlatni ijtimoiy - iqtisodiy rivojlantirishda iqtisodiyot dinamikasining eng muhim drayveri tadbirkorlik va uning kafolati, shaxsiy erkinlik, shaxs va jamiyat farovonligini ta'minlovchi asosiy yo'li ekanligini isbotlandi. Rivojlangan mamlakatlarda fuqarolar, ayniqsa xotin-qizlarning tadbirkorlikdagi ishtiroki nisbatan yuqori bo'lishi ushbu faoliyatni har tomonlama qo'llab-quvvatlangandir. BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan 2030-yilgacha Barqaror rivojlanish dasturining asosiy maqsadlari gender tenglikka erishish hamda tadbirkorlik sohasida xotin-qizlarning faolligini oshirish aholi turmush tarzini yuksalishidagi muhim omil ekanligiga qaratildi. Shu munosabat bilan ayollar tadbirkorligini rivojlantirish, gender tengligini shakllantirish tendensiyasini o'rganishga bo'lgan qiziqish yanada kengayib borayotgani kuzatilmogda. Ushbu jarayonlar esa mazkur mavzuni o'rganish bugungi kunda dunyo tarixshunosligida ham dolzarb ekanligidan dalolat beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОД / MATERIALS AND METHODS). Xotin-qizlar tadbirkorligining o'rni va roli masalalari jahon ilmfanida falsafiy, iqtisodiy, sotsiologiya, huquqiy aspektida kengroq o'rganib kelinayotganligini ta'kidlash o'rinli.

Xususan, BMT rivojlanish dasturi, Osiyo taraqqiyot banki tomonidan Ming yillik rivojlanish dasturiga doir o'tkazilgan tadqiqotlarda, Markaziy Osiyo respublikalari, jumladan O'zbekistonda amalga oshirilayotgan tadbirkorlik sohasidagi islohotlar ("Business report Kazakstan, Turkmenistan, and Uzbekistan"-AQSH) da o'z ifodasini topgan.

Tadqiqot mavzusiga yaqinroq bo'lgan ilmiy tadqiqotlar nemis olimlari Devid Smallbone va Friederike Velter va Vohrmann Frieder[1:218], angliyalik Keyt V. Lyuis va rossiyalik F.V.Sugarovalar ishlarida aks ettiriladi. Ularda aynan O'zbekiston alohida o'rganish obyekti sifatida olinmagan bo'lsada, bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida sobiq Sovet davlatlari qatorida mamlakatimizda ham ayollarning iqtisodiy va

ijtimoiy o'zgarishlarga qo'shayotgan potensial hissasi haqida shuningdek, XXI asrda Markaziy Osiyo mamlakatlari qatori O'zbekistonda ham ayollarning ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli va bandlik bilan bog'liq bo'lgan muammolar, ayollar duch keladigan qiyinchiliklar, ayollarni mehnat bozorida raqobatbardoshligini kamaytirish, qashshoqlik feminizatsiyasining[2] tobora ortib borayotgani haqida iqtisodiy tahlillar va kontseptual tushunchalar tadqiq etiladi.

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION). Tadqiqotlarda ayollar asrlar davomida tadbirkorlik bilan shug'ullanib kelishgani, ammo tadbirkor hisoblanmaganlar, chunki bu atama faqat erkaklar uchun edi. XVIII-XIX asrlarda ayollarga tegishli bo'lgan korxonalarining aksariyati meros yoki qo'shimcha shaxsiy daromadga asoslangan edi. 1900-yillarda jamoatchilik fikri o'zgardi va feminizm keng tan olingan harakatga aylandi, bu esa odamlarga biznesdagi ayollarni tadbirkor deb atash imkonini berganligini o'rganildi.

Keyingi 15 yil ichida nashr etilgan tadbirkorlik muammosi bo'yicha adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik funksiyasi nazariyasini shakllantirishda bir qancha asosiy bosqichlarni ajratib ko'rsatish mumkin. Dastlabki bosqichda ekspertlar tadbirkorlikning tavakkalchilik kabi muhim va murakkab jihatiga e'tibor qaratdilar. Ikkinchi bosqichda innovatsionlik tadbirkorlik faoliyatining yetakchi xususiyati ekanligi va uchinchi bosqichda tadbirkorning biznesni rivojlantirishning eng istiqbolli yo'llarini topishga bo'lgan alohida sezgirligini, qarorlar qabul qilishda o'z mulohazalarining mustaqilligini ko'rsatildi [3].

NATIJARLAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS). So'nggi yillarda xotin-qizlar tadbirkorligi gender nuqtayi nazaridan o'rganilganda tadbirkorlik ruhi, tashabbusi va umuman ayollar biznesining tabaqalanish muammolari, ayollar va erkaklar o'rtasida farqlanish borligini kuzatish mumkin.

Tahlil natijasida ayollar tashkilotda rahbarlik lavozimlarga erishish qobiliyatini baholashda juda ehtiyotkor bo'lib, buni, birinchi navbatda, ularning o'zlari ushbu lavozimlarni egallashni istamaydi, shuningdek, kuchli gender roli stereotiplarining ta'siri borligi aniqlandi.

№	Tavsiflar	Tadbirkor erkak	Tadbirkor ayol
	Biznesni boshlashdagi yoshi	25-25	30-40
	Mablag' olishdagi manbalar	Omonatdan foydalanish, bank kreditlari, investorlarni jalb etish, yaqin tanishlardan qarz olish	Omonatdan foydalanish, yaqin qarindoshlardan qarz olish, qo'llab-quvvatlash guruhlari, do'stlar, biznes hamkorlar, turmush o'rtog'i, oila a'zolari, ayollar uyushmalari
	Motivatsiya	Biznes qilish istagi, mustaqillikka erishish, vaziyatlarni boshqarish	qo'yilgan maqsadga va mustaqillikka erishish
	Ma'qul bo'lgan tarmoqlar	sanoat, qurilish, savdo, xizmat ko'rsatish	xizmat ko'rsatish, oilaviy, sanoat, yengil sanoat, kasanachilik
	Shaxsiy sifatlar	O'z fikrini ma'qullaydi, haddan ortiq o'ziga ishonadi, nostandart fikrlaydi, mustaqil, kuchli	Boshqalar fikrini o'rganadi, moslashuvchan, chidamli, maqsad sari intiluvchan, kuchli, nostandart fikrlaydi

O'zbekistonda ham ayollar tadbirkor bo'lish yo'lida an'anaviy tarzda jiddiy to'siqlarga duch kelishgan, bu muammolarga javoban ayollar tadbirkorligini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash bo'yicha milliy strategiyalar va turli chora-tadbirlar ishlab chiqilshi ayollarga to'siqlarni engib o'tishga yordam berdi va biznesga yaxshiroq kirishi uchun har tomonlama qo'llab - quvvatlandi. Bu harakatlar ayollar tadbirkorligini rivojlantirish uchun zarur bo'lib tuyulsa-da, tadbirkor ayollarni tushunish uchun yetarli emas edi, chunki, ayollar o'zlarining motivatsiyalari, orzu-umidlari va tashvishlari bilan noyob guruh ekanligini e'tibordan qochirmaslik kerak[4].

Ayollar tadbirkorligi butun dunyo bo'ylab eng tez o'sayotganiga qaramay, mamlakatda ayollarning o'z-o'zini ish bilan ta'minlashi va biznesga qo'shgan hissasi erkaklarnikiga qaraganda ancha pastligicha qolmoqda. Asosiy sabablardan biri sifatida ayollar o'zlarining kasbiy rivojlanishlarini oshirish, o'z loyahasini yaratish yoki ish hayotini boshqarish va nazorat qilish kabi orzu - istaklar asosida tadbirkorlikka kirishga ko'proq qiziqishida deb o'ylaymiz. Erkaklar esa ko'proq o'z kuchga ishongan, ishsizlikka muqobilligi katta ekanligi sabab biznesga kirishadi.

Mamlakatimizda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish davlat siyosati ahamiyatidagi dolzarb masalaga aylanganligi natijasi o'laroq, Global indeksda bu sohada O'zbekiston 62-o'rinni egalladi. "Tadbirkor ayol" xalqaro ishbilarmon ayollar assotsiatsiyasi O'zbekistonda birinchi bo'lib ayollar uchun ishbilarmonlik muhiti va mamlakatimizda ayollar biznesining istiqbollarini o'lchash bo'yicha ayollar tadbirkorligining Global indeksini joriy etish tashabbusi bilan chiqdi. Ushbu indeks butun dunyo bo'ylab ayollar tadbirkorligi salohiyatini rivojlantirishni o'lchaydigan o'ziga xos indeksdir. WBI (Women Business Index) jahon bankining ko'rsatkichi bo'lib, u O'zbekistonda ayollar tadbirkorligini rivojlantirish uchun qulay ishbilarmonlik va ijtimoiy muhit darajasini aks ettiradi, 2019-yilda dunyo bo'yicha o'rtacha baho 2017-yilga nisbatan 75,2 – 73,9 ni tashkil etdi[5].

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). O'zbekistonda ayollar tadbirkorligi ham azal-azaldan, asosan ilk o'rta asrlardan buyon shakllanib kelgan, biroq bu holatga aynan tadbirkorlik deb nom qo'yilmagan edi. Mamlakatimizda ham 90-yillarning oxirlarida ayollar tadbirkor bo'lish yo'lida an'anaviy tarzda jiddiy to'siqlarga duch kelishgan, bu muammolarga javoban ayollar tadbirkorligini rivojlantirishni

qo'llab-quvvatlash bo'yicha milliy strategiyalar va turli chora-tadbirlar ishlab chiqilshi ayollarga to'siqlarni yengib o'tishga yordam berdi va biznesga yaxshiroq kirishi uchun har tomonlama qo'llab-quvvatlandi. Mamlakatimizda xotin-qizlarning ijtimoiy ishlab chiqarishga jalb etish orqali ularni faolligini oshirish, maishiy turmush tarziga e'tiborni kuchaytirishga yo'naltirilgan davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilayotganligi bilan ajralib turadi.

**ADABIYOTLAR RO'YXATI
(ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА
/ REFERENCES)**

1. Wohrmann Frieder. Economic Discourse in Uzbekistan: The Perception of Economic Change Between Market Principles and Social Traditions. – Bochum, 2000. - 278 p. (Экономический дискурс в Узбекистане: восприятие экономических изменений

между рыночными принципами и социальными традициями). - Bochum, 2000. - 278 p.

2. Douglas, Ann. The feminization of American culture: Free Download, Borrow, and Streaming: Internet Archive (Энн Дуглас (1988). Феминизация американской культуры) - <https://archive.org/details>
3. Предпринимательство в конце XX века. Дынкин А.А., Стерлин А.Р., Тулин И.В. и др. - М.;1992.- <https://allfind.kpfu.ru>
4. F.Qanoatova. O'zbekistonda ayollar oilaviy tadbirkorlik faoliyatining shakllanishi. // Sohibqiron. - Qarshi № 4. – 2022.
5. Xotin-qizlar qo'mitasining Prezident farmoni ijrosi bo'yicha hisoboti - O'zbekiston Respublikasi Xotin-qizlar qo'mitasi. 2019-yil arxiv materiallari.

